

diu aliquid non constiterit de expressa intentione voventis. Ratio est, quia is, qui absolute et indefinite vovet religionem, non dirigit intentionem suam nisi ad substantiam religionis, neque eam determinat ad particularem modum, ut dixi; in his autem statibus integre ac perfecte salvatur substantia religionis, quæ in tribus votis consistit. Præterea hujusmodi clerici in communi vivunt, et disciplinam religiosam observant. Unde falsum est, sub nomine religionis, vel religiosi absolute dicti, hunc statum non comprehendere, etiam secundum communem loquendi modum.

15. *An impleatur tale votum, si fiat ex militibus Sancti-Joannis.* — Major dubitatio esse potest de militibus Sancti-Joannis, qui vota solemnia emittunt, et matrimonio copulari non possunt. Tamen, quia in modo vivendi, et exterioribus actionibus, seu exercitiis, magnam habent affinitatem cum statu seculari, non videntur in vulgari sermone religiosorum nomine comprehendere; et ideo magis dubitari potest de intentione voventis religionem, an hunc statum comprehendere voluerit. Nihilominus tamen, si vovens non sit moraliter certus quod intentione sua excluderet religiosæ vitæ modum, magis quam alios, non damnarem illum qui in eo statu velit tale votum implere, nam revera est simpliciter status perfectionis ac religionis; et si debite servetur prout potest, non minus difficilis est quam multi alii, in quibus sine controversia sufficienter impletur tale votum; et ideo hanc partem tuentur Arag. 2. 2. q. 88, art. 11; Azor, tom. 1, lib. 13 Inst. Moral., cap. 4, q. 4; et Sayro, tom. 1 Thesaur., lib. 6, cap. 7, n. 10. Quia tamen hoc pendet ex intentione voventis, hæc est præcipue consulenda, et omnibus modis ex verbis, fine et circumstantiis, quoad fieri possit, conjectandum; et quando probabiliter constiterit intentionem voventis positam fuisse in perfectiori gradu religionis, tunc certum est in inferiori non sufficienter impleri, per se loquendo, et seclusa legitima commutatione, de qua supra in generali doctrina de commutatione votorum diximus. Ubi etiam declaravimus qua ratione cesset obligatio voti de strictiori religione per professionem in laxiori, etiamsi hæc non fiant sine transgressione prioris voti.

16. *Secundum dubium: ad quid teneatur qui hoc votum habet, si post factam diligentiam in nulla religione recipiatur.* — Secundum dubium erat, ad quid teneatur qui hoc votum habet, si in nulla religione recipiatur. Quod

dubium solum habet locum post factam sufficientem diligentiam; hæc autem diligentia cum proportione ad ea quæ in superiori puncto diximus, facienda est; nam quod ibi de diversis monasteriis quasi numero distinctis dictum est, hic applicandum est ad religiones specie diversas, in quibus propter earum dissimilitudinem non tam facile fieri potest conjectura supra tradita, quod qui in una non admittitur, etiam repellitur in alia, et ideo regulariter necessarium erit plures tentare religiones, ut tandem repulsa judicetur universalis. De quo plura dicere non est necesse, quia res est magis pertinens ad prudentiam quam ad doctrinam. Supposita ergo universali repulsa, dixerunt aliqui teneri nihilominus eum, qui tale votum religionis emisit, ad assumendum religiosum statum eo modo quo possit, scilicet vovendo paupertatem, et castitatem, et obedientiam in manu sui Episcopi; ita tenuit Hostien., in c. *Porrectum*, num. 44, de Regul.; et Innoc. ibidem, et alii Juristæ, quia qui non potest in totum implere votum, debet servare in quantum potest. Item quia ille status religiosus est, cum in eo emittantur tria vota substantialia religionis.

17. *Rejicitur prædicta opinio.* — Hæc vero opinio fortasse haberet locum præteritis temporibus, quando ad statum religiosum non requirebatur specialis approbatio Pontificis, quia tunc professio facta in manibus Episcopi, et ab eo recepta et probata, revera constitutebat verum religiosum; et ideo comprehendere poterat ille status sub absoluto voto religionis. Quamvis in hoc etiam observare tunc oportebat intentionem voventis; nam si hæc fuit de assumendo statu religioso in vita communi sub aliqua communi regula, non tenetur quis ex vi talis voti assumere quasi privatum illum statum religiosum, quia non fuit comprehensus sub intentione voventis; sicut enim qui vovet unam domum, vel unam religionem in particulari, si ibi non recipitur, non obligatur ad alias, ita qui vovet statum religiosum in communi vita, non tenetur illum assumere in privata domo; vel sicut etiam vovens vitam cœnobicam, si ad eam non admittitur, non tenetur vitam solitariam profiteri.

18. Ex quo evidentius concluditur secundum præsentem Ecclesiæ statum ex voto religionis non oriri illam obligationem, quam Hostiensis et Innocentius existimavit, ut recte docuit Cajetanus 2. 2. q. 184, art. 3, et sumitur ex Panorin., d. cap. *Porrectum*, num. 42, quatenus dicit, per tria vota emissa in mani-

bus Episcopi non constitui aliquem vere ac simpliciter religiosum, et in materia stricta religiosorum nomine non comprehendere sic voventem in manu Episcopi, quæ quidem vera esse constat ex supra dictis de statu religioso, et ex his concluditur intentum. Nam per votum religionis solum promittitur verus status religiosus; quod patet tum ex vi verborum, tum ex intentione voventium. Sed illa emissio trium votorum in manu Episcopi non constituit verum religiosum; ergo ex vi talis voti non relinquitur obligatio ad illum actum; et ita patet responsio ad secundum fundamentum contrariæ sententiæ. Primum autem jam supra in simili solutum est: illud enim axioma: Qui non potest totum votum servare, debet implere quod potest, solum habet locum, quando id, quod a vovente fieri potest, per se comprehensum fuit sub materia voti; quod in præsentem verum non est, ut supra explicuimus.

19. *Votum religionis impletur in Societate, in quocumque gradu ejus.* — Hinc autem obiter notari potest, si contingat habentem tale votum in nulla religione recipi, nec etiam in Societate admitti ad gradum professorum, admitti vero in hac religione ad gradum coadjutorum, vel in ordine ad illum, teneri ad implendum ibi votum suum; quia, licet vota, quæ in eo gradu emittuntur, tantum simplicia sint, sunt tamen per Ecclesiam approbata, ut substantialia religionis, verumque ac proprium religiosum constituunt; et ideo ingressus in talem religionem in ordine ad illum gradum sub materia illius voti comprehenditur. Et confirmatur, nam ob hanc rationem sufficienter impletur hoc votum religionis in Societate in quocumque gradu ejus, ut a Pontificibus etiam in suis Bullis declaratum est, et infra videbimus; ergo et e contrario quando alibi, vel in alio gradu, locus non conceditur, tenetur quis in hoc gradu implere votum suum, si ille conceditur, quia votum semper obligat, dum moraliter impleri potest.

20. *Si in nulla religione recipiatur, manet omnino liber a voto.* — Ultimo infertur ex dictis, quoties aliquis in casu proposito (et idem est cum proportione in superiori) redditur impotens ad implendum votum, quia omnino non admittitur, tunc liberum manere, ut de suo statu disponere possit, perinde ac si votum non emisisset; ita docet Cajetanus, d. quæst. 189, art. 3, et quæst. 88, art. 3, dub. 1, circa solutionem ad 2; Sot., ibidem, lib. 7 de Just., quæst. 1, art. 3; Sylvest., *Religio*, 2,

quæst. 17; Navar., c. 12, num. 48; Cordub., in Summa, quæst. 136; Angles, difficul. 9, de Voto; Azor, lib. 11 Inst. Moral., cap. 22, q. 3; Sanchez, in Decal., lib. 4 de Voto, cap. 16, num. 111; et alii communiter, et sequitur manifeste ex dictis in superiori, quia in eo casu ille non tenetur ad castitatem servandam, nec etiam tenetur ad paupertatem, vel alia onera religionis, quia illa non vovit extra religionem; nec etiam tenetur manere suspensus et expectans, si forte recipiatur, quæ omnia in superioribus ostensa sunt; ergo nihil cogitari potest ad quod maneat obligatus.

21. *Dubium in hac materia solvitur.* — Solum potest inquiri, si forte repulsus sit propter causam vel defectum qui, adhibita diligentia et industria, ab ipso vovente tolli possit, an ad hoc maneat obligatus. Ut, verbi gratia, si non admittatur propter defectum grammaticæ, an teneatur illam discere, et sic de aliis. Ad quod breviter dicendum est, quando impedimentum tale est, ut sine gravi onere ac difficultate removeri possit, tunc sine dubio obligari voventem ad se reddendum habilem, ut sic dicam, ut in religione recipi possit; nam is, qui ad aliquid obligatur, consequenter obligatur ad media moraliter necessaria, præsertim quando extraordinaria non sunt, nec nimium ardua aut difficilia; sed in præsentem hoc medium est hujusmodi in ordine ad votum implendum, et per illud observatio voti est moraliter et facile possibilis; ergo obligatur ad illud exhibendum ex vi voti. At vero si res sit extraordinaria, aut nimis gravis, vel simpliciter, vel respectu voventis (qualis reputari solet in homine grandioris ætatis grammaticæ disciplina), tunc consulenda est dispositio et intentio voventis. Nam si constet illum non intendisse se obligare cum tanto onere, non erit cogendus se illo modo ad religionem præparare. Ac proinde si quando vovit, ignorabat illud esse impedimentum, cogitabatque se posse recipi sine tali scientia vel arte, est signum sufficiens noluisse se obligare cum illo onere; at vero si sciebat dispositionem illam esse necessariam, et nihilominus, dum illa careret, religionem vovit, tenetur vel illo modo se disponere ut recipiatur, vel esse contentus inferiori gradu religionis, si in eo absque tali dispositione recipiatur, quod docuit Soto, lib. 7 de Justitia, q. 2, art. 1, arg. 3 Ratio autem est, quia qui, non obstante illa cognitione, absolute vovit religionem, virtualiter intendit se obligare ad media quæ novit esse necessaria ad illum finem asse-

quendum. Dixi autem, *nisi velis inferiori gradu religionis esse contentus*. Quia si absque cognitione linguæ latinæ recipiatur in gradu laicorum, qui etiam veri religiosi sunt, satisfacet suo voto illum gradum acceptando, quia, licet a principio illud non intenderit nec promiserit, coram Deo æquivalet, et propter majorem humilitatem majoremque mundi contemptum in accidentalibus excedit, cum aliquin in substantia religionis æqualis sit.

22. *Vovens religionem indefinite, si non recipiatur ad gradum sacerdotum, tenetur ingredi pro gradu laicorum, dummodo illius intentio non fuerit votere, et ingredi in gradu sacerdotum.* — Ex quo etiam facile expeditur interrogatio alia, quam Soto dicto loco proponit, an is, qui vovit religionem, et in ea non recipitur ad gradum sacerdotum propter defectum scientiæ, vel aliam ineptitudinem ad illum gradum, teneatur ingredi pro gradu laicorum, ut ad illum admittatur. Respondendum est enim hoc pendere ex intentione voventis; nam si indefinite vovit religionem, et nec formaliter nec virtualiter applicuit intentionem suam ad gradum sacerdotum, tenetur acceptare alium gradum, quia tenetur implere votum prout potest; potest autem illo modo qui comprehensus fuit sub tali voto, veluti sub disjunctione, ut in superioribus in simili explicatum est. Si autem intentio voventis solum fuit assumere religiosum statum in gradu sacerdotum, seu in ordine ad illum, et ad eum non admittatur, non tenetur absolute ingredi pro inferiori gradu, quia, ut sæpe dixi, non amplius obligatur quam intenderit. Et ideo dixi absolute non obligari, quia ex suppositione et per modum voluntariæ commutationis, obligari poterit ad excusandam aliam obligationem, vel diligentiam faciendam pro alio gradu obtinendo, ut in casu proxime præcedenti dictum est, nunc enim non jam ex vi solius voti præcedentis, sed ex vi novæ voluntatis obligatur. Quocirca, si quis sponte sua nolit facere talem commutationem, et moralem ac sufficientem diligentiam adhibeat, ut pro gradu sacerdotum aptus reddatur, addiscendo grammaticam, vel quid simile, et id assequi non possit, non propterea obligandus est ad acceptandum gradum laicorum, quia jam per illum non stat quominus adimpleat votum, prout a principio emissum fuit, et ideo non cogitur in alio gradu non intento votum implere. Sicut si vovisset ingredi in particulari aliquam religionem, in qua vel certa conditio originis, vel major eruditio, aut saltem major

aptitudo ad illam postulatur, et ob illius defectum in tali religione non admittitur, non tenetur aliam ingredi, etiamsi admittatur, quia illam non vovit, nec se obligavit; secundum moralem autem æstimationem, non minus diversum ac difficile est intra eandem religionem, vel gradum laicorum aut sacerdotum acceptare, quam unam religionem in aliam commutare.

23. Quidam vero hoc limitant, ut solum procedat, quando vovens a principio ignorabat suam impotentiam vel incapacitatem ad talem gradum; quia si illam sciebat, et nihilominus vovit, obligandus est ad ingrediendum in gradu laicorum in favorem voti, ne sciens et prudens frustra illud emisisset videatur. Item, quia cum jam sciret illum gradum sibi esse moraliter impossibilem, virtualiter voluit se obligare ad gradum possibilem. Verumtamen cum hic tractemus de obligatione in conscientia, non est præsumptionibus utendum, et ideo, nisi alias sufficienter constet de intentione voventis, non est obligandus; fieri enim potest (quod magis præsumendum est) ut, licet suam incapacitatem agnovit, speraverit illam vincere, vel magnis laboribus, vel importunis precibus, vel aliis mediis. Merito ergo tunc poterit obligari ad majorem diligentiam adhibendam, non tamen ad gradum laicorum acceptandum, si illum omnino non intendit. Hæc autem intentio cognosci poterit vel ex voluntate expressa et formali, vel ex qualitate et statu personæ voventis, considerato simul communi usu personarum talis conditionis circa religiosum statum assumendum; nam ex his circumstantiis sufficienter determinatur intentio voventis, et sensus verborum, etiamsi in promissione ipsa non addatur expressa determinatio.

24. *Vovens religionem in gradu laicorum, si non recipiatur, nisi prius addiscat hoc vel illud officium, tenetur addiscere quando alias esset inutilis sine illo, non ita si tale officium non est simpliciter necessarium.* — Ex quibus tandem constat quid dicendum sit de eo qui vovit religionem ingredi in gradu laicorum, et non admittitur, nisi addiscat hoc vel illud officium, in quo possit religioni deservire. Ad quod Soto cum limitatione respondet, si officium sit difficile ad addiscendum, vel laboriosum, non teneri; quod sine dubio verum est, quando vovens de tali medio seu officio non cogitavit, quia nullo modo intendit se ad id obligare. Nam si prius intellexisset ac prævidisset religionem postulaturam ab ipso talem

conditionem, et nihilominus vovisset, obligandus esset, quia saltem virtualiter id vovisset et intendisse videtur. Unde in prædicta limitatione continuat Soto, si officium sit facile, obligari voventem ad eam diligentiam præstandam juxta religionis placitum. Quod ego verum existimarem, quando talis persona, ignorans tale officium, inutilis esset religioni in muneribus laicorum, quia tunc rationabiliter ab eo postulatur illa dispositio, et vovens per se tenetur adhibere media facilia, et moraliter necessaria ad votum suum implendum. At vero si ipse alias absque tali officio est satis idoneus, ut in aliis muneribus laicorum possit sufficienter religioni inservire, et si aliquid ultra necessarium est, facile potest intra religionem addiscere, non potest cogi aut obligari, ut prinsquam in religione recipiatur, vacet tali officio addiscendo, etiamsi id facile præstare possit, quia illa non est dispositio necessaria, nec medium per se ordinatum, nec simpliciter, nec in tali persona, et ideo ex vi voti non obligatur ad illud præstandum.

CAPUT III.

AN ET QUOMODO RELIGIONIS VOTUM OBLIGET AD PERSEVERANDUM IN RELIGIONE, PROFESSIONEM IN EA EMITTENDO.

1. *Hoc votum potest fieri dupliciter. — Assertio prima.* — Dupliciter fieri potest hoc religionis votum. Primo absolute et simpliciter, per hæc aut similia verba: *Voveo ingredi religionem, vel talem religionem, vel esse religiosus, vel indefinite, ut hic, vel ibi.* Secundo, potest fieri hoc votum cum expressione perseverantiæ, scilicet: *Voveo ingredi et perseverare in religione, vel in tali religione, seu in ea profiteri.* Distinctio est D. Thom. 2. 2. q. 189, art. 4, ubi tertium membrum addit, scilicet, quando quis vovet ingredi religionem, expresse intendens se obligare ad ingrediendum cum libertate perseverandi, vel retrocedendi. Sed, ut constat ex doctrina ejus, eadem est ratio de hoc et de illo priori et absoluto modo vovendi religionem, et ideo illos non distinguimus, quia quod in uno formaliter exprimitur, in alio virtute continetur. Quocirca, quando votum fit priori modo, certum imprimis est post susceptum religionis habitum non teneri quempiam ratione talis voti absolute et simpliciter ad perseverandum vel profitendum; nam si intra probationis annum, rationabiliter et ex sufficienti causa judicet sibi non expedire illum

statum, libere et absque violatione voti potest illum relinquere; ita docent omnes Doctores. Ratio autem est quia jure communi concessus est hic annus probationis in favorem, non solum religionis, sed etiam ingredientis religionem, ut post sufficienter experimentum possit libere eligere, quod sibi magis expedire judicaverit. Per illud autem votum non censetur quis renuntiare huic favori (sive alias possit, sive non, quod infra videbimus), sed potius censetur quis ingredi religionem juxta commune et ordinarium jus, ut docet D. Thomas supra; Dec., in c. *In præsentia*, de Probationibus, num. 53; Henric., in c. *Statuimus*, de Regular., col. 5; Archid., in cap. *Scimus*, 12, quæst. 1; Anton., 3 p., tit. 16, cap. 4, § 4, et alii Doctores infra referendi; ergo per tale votum non se obligat quis simpliciter ad perseverandum, sed ad summum sub ea conditione, nisi post sufficientem experientiam aliud sibi judicaverit expedire; ergo non impleta conditione non tenetur perseverare.

2. *Assertio secunda.* — Atque hinc secundo certum est, si post sufficientem probationem judicet illum statum sibi esse convenientem, teneri ex vi voti ad perseverandum et profitendum, ac proinde si religionem deserat, transgressorem esse voti, et teneri iterum ingredi ac profiteri. Quæ assertio communis etiam est, et probatur primo, quia votum religionis per se non fit propter solum habitum novitiorum suscipiendum, sed primario fit propter ipsum statum religionis; ergo per se obligat ad illum statum profitendum et retinendum; ergo cum non obligat omnino absolute, ut dictum est, obligat saltem sub ea conditione, si post sufficientem probationem talis status conveniens judicetur; ergo, impleta hac conditione, votum violat qui religionem deserit. Secundo, quia alias sufficienter implet votum, qui susciperet religionis habitum animo non profitendi, quidquid in religione experiretur. Consequens est contra omnes, et plane absurdum, quia ille modus ingrediendi religionem imprudentissimus est, et contra finem et institutionem talis ingressus; unde fere inutile esset votum, quod tantum ad illum modum ingrediendi religionem obligaret. Imo Paludanus, 4, d. 38, quæstione quarta, et Sot., lib. 7, quæstione secunda, art. 1, ad 3, tale votum esse vanum, scilicet, ingrediendi religionem animo exeundi. Nihilominus non nego posse excogitari casum, in quo aliquis non habens voluntatem nec propositum profitendi religionem, velit se obli-